

Correctievoorschrift VWO

2026

tijdvak 1

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgekeurd worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Voedselhypes

1 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat een redenering of een identiteit die ontleend is aan voedselhypes bij individualisering past, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept identiteit en informatie uit tekst 1 1
- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept individualisering 1
- informatie uit tekst 1 die de redenering over individualisering ondersteunt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het beeld dat iemand die voedselhypes volgt van zichzelf heeft, zal zijn afgeleid van zijn beeld van de groep foodtrendvolgers waar iemand bij wil horen, namelijk de groep die populaire snacks eet (r. 45-47). 1
- Een identiteit die ontleend is aan voedselhypes past niet bij individualisering, want deze trendy identiteit wordt mede bepaald door wat anderen eten. Als wat mensen eten een keuze is die mede afhankelijk is van anderen, dan is de zelfstandigheid van mensen in hun keuze op het gebied van voedsel niet vergroot. 1
- Volgens tekst 1 wordt al het menselijke gedrag namelijk sterk beïnvloed door anderen, ook wat je eet (r. 49-50). 1

of

- Het beeld dat iemand die voedselhypes volgt van zichzelf heeft, zal zijn afgeleid van zijn beeld van de groep foodtrendvolgers waar iemand bij wil horen, namelijk de groep die populaire snacks eet (r. 45-47). 1
- Een identiteit die ontleend is aan voedselhypes past bij individualisering, want deze trendy identiteit wordt mede bepaald door de keuze van mensen op het gebied van eten. Als op sociale media allerlei voedselhypes voorbij komen, hebben mensen meer keuze in voedsel, wat hun zelfstandigheid op het gebied van eten vergroot. 1
- Volgens tekst 1 kunnen mensen namelijk naar zaken die volgens sociale media de beste stroopwafels, burgers of frietjes serveren (r. 37-40). 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kunnen maximaal 2 scorepunten worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat de paradox generalisering versus pluralisering te herkennen is in de oliepuce, met

- een toepassing van een omschrijving van generalisering uit de paradox en informatie uit tekst 1 1
- een toepassing van een omschrijving van pluralisering uit de paradox en informatie uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De oliepuce past bij een wijdverbreide voedseltrend waarin voedsel gekruist wordt (r. 1-13), waarin generalisering te herkennen is. 1
- Tegelijkertijd laat de oliepuce, net als de panpuce en frikanpuce, zien dat vermenging van lokale cultuurelementen resulteert in allerlei varianten van gekruist voedsel (r. 10-13), waarin pluralisering te herkennen is. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van het sociaalconstructivisme-paradigma of het rationele actor-paradigma en informatie uit tekst 1 om een aanname van het gekozen paradigma te illustreren 1
- een redenering vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma of het rationele actor-paradigma van de ontwikkeling van voedselhypes volgens Ammerlaan, met een toepassing van de gekozen aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma of het rationele actor-paradigma 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De ontwikkeling van voedselhypes volgens Ammerlaan kan beredeneerd worden vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma. Volgens foodtrendanalist Ammerlaan zijn voedselhypes een uitdrukking van de tijd waarin ze ontstaan, zoals de fusionkeuken met extreme smaken wanneer mensen het leven als veilig beschouwen en comfortfood met zoete smaken wanneer mensen het leven als onzeker beschouwen (r. 17-24). 1
- Volgens het sociaalconstructivisme-paradigma hangt betekenisgeving van eten als sociale werkelijkheid, zoals welke smaken mensen lekker vinden, af van opvattingen/waarden, zoals of mensen het leven als veilig of onzeker beschouwen / zoals veiligheid en zekerheid (en niet slechts van objectieve feiten, zoals of de smaak van eten zoet is). 1

of

- De ontwikkeling van voedselhypes volgens foodtrendanalist Ammerlaan kan beredeneerd worden vanuit het rationele actor-paradigma. Volgens Ammerlaan was er in de veilige jaren negentig de fusionkeuken met extreme smaken en neigen mensen in onzekere tijden naar comfortfood met zoete smaken (r. 17-24). 1
- Volgens het rationele actor-paradigma wegen mensen doelgericht handelingsmogelijkheden tegen elkaar af, dus zullen restauranthouders uit winstoogmerk rekening houden met de markt waardoor zij in veilige tijden extreme smaken aanbieden en in onzekere tijden comfortfood. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een verklaring voor de nationale trots op de cromptouce, met het noemen van de essentialistische benadering of de modernistische benadering van nationale cultuur en een toepassing van een omschrijving van de gekozen wetenschappelijke benadering van nationale cultuur.

voorbeeld van een juist antwoord:

In de cromptouce is Nederlandse cultuur te herkennen, namelijk de nationale klassieke tompouce. Volgens de essentialistische benadering kan de Nederlandse traditie waarop de cromptouce gebaseerd is de nationale trots verklaren.

of

Omdat de cromptouce de Nederlandse tompouce met de Franse croissant mixt, laat de cromptouce een toe-eigening van een Franse traditie zien. Volgens de modernistische benadering kan het claimen van de cromptouce als Nederlands de nationale trots op de cromptouce verklaren.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van hedonisme (versus soberheid) of kortetermijngerichtheid (versus langetermijngerichtheid) of hoge onzekerheidsvermijding (versus lage onzekerheidsvermijding) en informatie uit tekst 1 waaruit de gekozen pool van de dimensie van Hofstede blijkt 1
- een redenering dat hedonisme of kortetermijngerichtheid of hoge onzekerheidsvermijding te herkennen is in voedselhypes, met een toepassing van de gekozen pool 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de voedselhypes is de pool hedonisme te herkennen. In tekst 1 staat namelijk dat er volksmassa's afkomen op zaken die volgens de sociale media de beste stroopwafels, burgers of frietjes serveren (r. 37-40). 1
- Dus laten voedselhypes zien dat mensen willen genieten van de lekkerste producten volgens sociale media, waarin van het leven genieten / behoeftebevrediging te herkennen is. 1

of

- In voedselhypes is de pool kortetermijngerichtheid te herkennen. In tekst 1 staat namelijk dat voedseltrendvolgers in de rij staan voor populaire snacks (r. 34-40). 1
- Dus halen voedseltrendvolgers populaire snacks om op de hoogte te zijn van de laatste trends en zo aan sociale verwachtingen te voldoen. 1

of

- In voedselhypes is de pool hoge onzekerheidsvermijding te herkennen. In tekst 1 staat namelijk dat mensen in onzekere tijden neigen naar comfortfood (r. 22-24). 1
- Dus in onbekende situaties zoeken mensen geborgenheid in eten. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat socialisatie via sociale media onze eetcultuur verandert, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept socialisatie en informatie over sociale media uit tekst 1 1
- een toepassing van het dynamische karakter van cultuur en informatie over eten uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 1 staat dat eetgedrag altijd al wordt beïnvloed door tafelgenoten, maar dat voedselhypes, zoals cloud eggs, zich sinds de opkomst van sociale media razendsnel kunnen verspreiden onder een veel breder publiek (r. 49-61). Dat wil zeggen dat influencers voedselsuggesties door sociale media snel aan een groot publiek overbrengen en dat veel mensen deze trends overnemen. 1
- In tekst 1 staat dat populair eten vanaf de opkomst van sociale media vooral spectaculair moet ogen (r. 55-63). Dus zijn mensen onder invloed van gewijzigde omstandigheden, namelijk met de komst van sociale media, het visuele aspect van eten belangrijker gaan vinden, wat een veranderde kijk op eten laat zien. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Voetballen in Jemen

7 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van een omschrijving van de groep realistische theorieën 1
- informatie uit tekst 2 om de groep realistische theorieën te ondersteunen 1
- een verklaring voor de inmenging van Iran en Saudi-Arabië in het conflict in Jemen, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept conflict 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De groep realistische theorieën beschrijft verhoudingen tussen staten, zoals Iran en Saudi-Arabië, als een machtsstrijd. Dat wil zeggen dat Iran en Saudi-Arabië allebei vanuit eigenbelang hun macht proberen te vergroten door zich in het conflict te mengen en verschillende opponenten te steunen. 1
- In tekst 2 staat namelijk dat Iran de Houthi-groepering steunde bij een staatsgreep tijdens een politiek vacuüm in 2014, terwijl Saudi-Arabië de internationaal erkende regering steunde (r. 10-21). 1
- Door verschillende partijen te steunen werken Iran en Saudi-Arabië elkaar tegen om hun eigen doel te bereiken, namelijk dominantie in het Midden-Oosten. Dus omdat zowel Iran als Saudi-Arabië willen domineren in de regio mengen zij zich in het conflict in Jemen. 1

8 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van een kenmerk van de VN-Veiligheidsraad waaruit interventiemacht van de VN-Veiligheidsraad blijkt, bijvoorbeeld: 'het recht om de externe soevereiniteit van staten aan te tasten' of 'besluiten tot het inzetten van militaire geweldsmiddelen' of 'diplomatieke bemiddeling' 1
- een redenering waarom de VN-Veiligheidsraad inactief blijft in de strijd in Jemen, met een toepassing van een kenmerk van de VN-Veiligheidsraad, bijvoorbeeld: 'vetorecht' of '(deels) intergouvernementeel bestuur' of 'niet geheel supranationaal bestuur' 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De VN-Veiligheidsraad heeft interventiemacht, omdat deze kan besluiten tot het inzetten van militaire geweldsmiddelen. 1
- De VN-Veiligheidsraad zal inactief blijven in de strijd in Jemen, omdat een of meer leden daartegen is. Leden van de VN-Veiligheidsraad hebben vetorecht en kunnen een besluit dus tegenhouden. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat twee kenmerken van een fragiele staat en per kenmerk informatie uit tekst 2 (per kenmerk met informatie 1 scorepunt).

voorbeeld van een juist antwoord:

- Na het uitbreken van de oorlog in 2014 beheerst de regering van Jemen haar eigen grondgebied niet, wat een kenmerk van een fragiele staat is. In tekst 2 staat namelijk dat de Houthi's de hoofdstad Sanaa veroverden en de door de Verenigde Naties erkende regering en haar president verdreven (r. 10-21). 1
- Na het uitbreken van de oorlog in 2014 levert de regering van Jemen onvoldoende openbare diensten/basisvoorzieningen, wat een kenmerk van een fragiele staat is. In tekst 2 staat namelijk dat in Jemen gebrek is aan gezondheidszorg en dat het water verontreinigd is (r. 25-26). 1

10 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van 'gedeelde waarden en normen'/'saamhorigheidsbesef' als factor die sociale cohesie bevordert en informatie uit tekst 2 1
- een redenering dat de voetbaltoernooien in Jemen kunnen bijdragen aan de sociale cohesie tussen de aanwezigen op de voetbaltoernooien, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie en informatie uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 2 staat dat Jemenieten ondanks de verwoesting een aanhoudende liefde voor voetbal hebben (r. 1-7), waaruit een gedeelde waarde/norm blijkt, namelijk passie voor voetbal. 1
- Volgens tekst 2 worden door de wedstrijden de banden tussen spelers en publiek van allerlei regio's en bevolkingsgroepen versterkt (r. 41-47). Dus kunnen de voetbaltoernooien het gevoel onder de aanwezigen versterken dat zij deel uitmaken van eenzelfde voetbalgemeenschap. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een reden waaruit blijkt dat de voetbaltoernooien in Jemen bijdragen aan natievorming, met een toepassing van een omschrijving van natievorming en informatie uit tekst 2.

voorbeeld van een juist antwoord:

De voetbaltoernooien in Jemen dragen bij aan natievorming, omdat ze de verbondenheid met de nationale identiteit versterken. In tekst 2 staat namelijk dat er tijdens de wedstrijden gevoelens van nationale eenheid zijn, ondanks jarenlange verdeeldheid en twee lokale overheden (r. 48-54).

12 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een reden waaruit blijkt dat de voetbaltoernooien in Jemen losstaan van staatsvorming, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept staatsvorming.

voorbeeld van een juist antwoord:

De voetbaltoernooien in Jemen staan los van staatsvorming, omdat de voetbaltoernooien niet van invloed zijn op de ontwikkeling van de politieke instituties in Jemen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat de gekozen variabele uit figuur 1 iets zegt over de representativiteit van het onderzoek in Jemen, met een toepassing van de eis van representativiteit 1
- een redenering dat de gekozen variabele uit figuur 1 iets zegt over de interne validiteit van het onderzoek in Jemen, met een toepassing van de eis van interne validiteit 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De variabele bestuur van de regio waarin de respondenten wonen (door Houthi's bestuurd of door de internationaal erkende regering bestuurd) in figuur 1 is een sociaal-demografisch kenmerk dat iets zegt over de representativiteit van de resultaten van het onderzoek. Voor een uitspraak over de gehele populatie van Jemen is het namelijk nodig om respondenten uit heel Jemen op te nemen, dus zowel respondenten uit de regio die door de internationaal erkende regering bestuurd wordt als respondenten uit de regio die door Houthi's bestuurd wordt. 1
- De variabele gevoeligheid van de vraag (wel of niet gevoelig) in figuur 1 is een kenmerk van de vragen dat iets zegt over de interne validiteit van de vragenlijst. De gevoeligheid van de vragen kan namelijk van invloed zijn op de mate van waarheidsgetrouwheid van de antwoorden van de respondenten in Jemen. Als de waarheidsgetrouwheid van de antwoorden laag is, dan meten de onderzoekers namelijk niet wat zij willen meten. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg of de uitval van de respondenten verband houdt met de gevoeligheid van de vraag, met gegevens uit figuur 1 die de uitleg ondersteunen 1
- een uitleg dat de uitval van de respondenten geen verband houdt met het bestuur van de regio waarin respondenten wonen, met gegevens uit figuur 1 die de uitleg ondersteunen 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit figuur 1 is af te lezen dat er bij de gevoelige vraag 7 net als bij de niet-gevoelige vragen een laag percentage respondenten uitvalt. Dus zal de uitval van de respondenten geen verband houden met de gevoeligheid van de vraag (maar met iets anders), ook al is er bij de andere gevoelige vragen wel meer uitval.
of
Uit figuur 1 is af te lezen dat bij de gevoelige vragen 8 en 9 in vergelijking met de niet-gevoelige vragen een hoog percentage respondenten uitvalt. Ook al wijkt de gevoelige vraag 7 hiervan af, toch kan de uitval van de respondenten verband houden met de gevoeligheid van de vraag. 1
- Uit figuur 1 is af te lezen dat de uitval van de respondenten bij alle vragen ongeveer gelijk is in beide regio's. Dus zal de uitval van de respondenten geen verband houden met het bestuur van de regio waarin respondenten wonen. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 VN-vredeshandhavers

15 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van 'problemen met een grensoverschrijdend karakter' of 'conflicten over staatsgrenzen heen' of 'internationalisering van militaire/politieke macht' en informatie uit tekst 3 over het gekozen globaliseringsproces dat de macht van staten kan aantasten 1
- een verklaring dat de VN de VN-vredeshandhavers kan inzetten wanneer een globaliseringsproces de macht van een staat aantast, met een toepassing van een aanname van het functionalisme-paradigma en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 3 staat dat de VN de enige organisatie is waar alle landen aan tafel zitten om oplossingen te vinden voor conflicten (r. 3-6). Conflicten over staatsgrenzen heen kunnen de macht van staten aantasten. 1
- Bij dergelijke conflicten heeft de VN de functie om structuur en stabiliteit te bieden, wat cruciaal is voor het voortbestaan van de wereldorde. De VN kan, volgens tekst 3, VN-vredeshandhavers inzetten na een conflict of oorlog, omdat zij kunnen bijdragen aan veiligheid en stabiliteit in de wereld (r. 15-24). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering vanuit het Nederlandse buitenlandbeleid waarom Nederland deelneemt aan de VN-vredesmissies, met:

- een toepassing van het kenmerk 'bevorderen van ideële/democratische waarden' of 'bevorderen van mensenrechten' of 'bevorderen van rechtsorde' van de dominee in het Nederlandse buitenlandbeleid en informatie uit tekst 3 1
- een toepassing van het kenmerk 'handel(srelaties) bevorderen' van de koopman in het Nederlandse buitenlandbeleid en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Nederland neemt deel aan de VN-vredesmissies, omdat de VN-vredesmissies de ideële waarde vrede bevorderen, wat past bij de dominee in het Nederlandse buitenlandbeleid. In tekst 3 staat namelijk dat de VN-vredeshandhavers worden ingezet om de vrede te bewaren (r. 20-22). 1
- Daarbij dragen de VN-vredeshandhavers volgens tekst 3 bij aan stabiliteit in de wereld (r. 15-18). Dat de VN-vredesmissies bijdragen aan rust in de wereld is van belang voor het versterken van handelsrelaties, wat past bij de koopman in het Nederlandse buitenlandbeleid. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat een uitleg dat in de VN-vredesmissies geïstitutionaliseerde samenwerking te herkennen is, met:

- twee van de volgende toepassingen: ‘een complex van waarden’, ‘min of meer geformaliseerde regels’, ‘standaard gedragspatronen’, ‘reguleren van gedrag’ uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en informatie uit tekst 3 (per toepassing met informatie 1 scorepunt) 2
- een toepassing van ‘handelen op elkaar afstemmen voor een gemeenschappelijk doel’ uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 3 is sinds 1948 in de VN een complex van waarden, zoals veiligheid, stabiliteit en vrede (r. 11-22), 1
- vastgelegd in de standaard gedragspatronen, namelijk het inzetten van VN-militairen om pas bereikte vrede te bewaren in plaats van te vechten (r. 21-24). 1
- Op deze manier bundelen 125 landen hun krachten om de juiste mensen en middelen te leveren voor deze vredesmissies (r. 33-37). Dus stemmen al deze landen hun handelen op elkaar af voor een gemeenschappelijk doel, namelijk vrede. 1

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kunnen maximaal 2 scorepunten worden toegekend.

18 maximumscore 2

Twee van de volgende indicatoren van democratie of een parafrasering daarvan:

- gekozen vertegenwoordiging (die de regering controleert)
- vrijheid van meningsuiting
- toegang tot onafhankelijke informatiebronnen/geen (overheids)monopolie op informatievoorziening
- vrijheid van vereniging
- inclusief burgerschap

per juiste indicator 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een hypothese die door alle correlaties in tabel 1 bevestigd wordt (waaruit blijkt dat alle correlaties in tabel 1 positief zijn), met de formulering Als ..., dan ...

voorbeeld van een juist antwoord:

Als er meer VN-vredeshandhavers (al dan niet in uniform) zijn ingezet bij een VN-vredesmissie in (Afrikaanse) landen (tijdens of na conflict), dan zullen deze landen eerder democratische kenmerken/vrije, eerlijke en regelmatige verkiezingen hebben (dan als er minder VN-vredeshandhavers zijn ingezet).

20 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat het noemen van 'gecontroleerd op verstorende variabelen' en informatie uit de toelichting van tabel 1 waaruit deze voorwaarde voor causaliteit blijkt.

voorbeeld van een juist antwoord:

In de toelichting van tabel 1 is een voorwaarde voor causaliteit te herkennen, want daarin staat dat er gecontroleerd is op andere factoren, zoals buitenlandse hulp en geletterdheid van de bevolking.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 Minecraft challenge in Hengelo

21 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat de gemeente door aan te sluiten op de jongerencultuur bijdraagt aan de politieke socialisatie van de basisschoolleerlingen, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept cultuur en informatie uit de inleiding van de opgave 1
- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie en informatie uit de inleiding van de opgave 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Door een Minecraft challenge te organiseren sluit de gemeente aan op de jongerencultuur, want het bouwen van virtuele werelden / het doen van uitdagende online-opdrachten is een uitdrukkingsvorm van jongeren, die zij als lid van de digitale/online gemeenschap hebben verworven. 1
- Door aan te sluiten op de jongerencultuur kan de gemeente de basisschoolleerlingen motiveren om mee te denken over de inrichting van hun leefomgeving, waardoor de gemeente hen kennis laat maken met de politieke besluitvorming en de basisschoolleerlingen leren over de gemeentepolitiek. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat de representatie van basisschoolleerlingen met de Minecraft challenge de representativiteit van het besluit van de gemeenteraad over het definitief ontwerp van het winkelcentrum kan vergroten, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept representatie en informatie uit tekst 4 1
- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept representativiteit en informatie uit tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat basisschoolleerlingen in het computerspel Minecraft het nieuwe winkelcentrum in Hengelo mochten ontwerpen (r. 1-5), wat wil zeggen dat deze specifieke groep inwoners van Hengelo vertegenwoordigd is bij de herontwikkeling van het winkelcentrum, wat representatie is. 1
- Als de gemeente besluit om ideeën van de basisschoolleerlingen (r. 26-32) op te nemen in het definitieve ontwerp, dan kan dat de representativiteit van het besluit vergroten. Het besluit over de herontwikkeling van het winkelcentrum zal dan namelijk overeenkomen met de wensen en ideeën van meer groepen inwoners van de gemeente Hengelo, omdat met de Minecraft challenge ook de jonge inwoners vertegenwoordigd zijn. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat de Minecraft challenge onderdeel uitmaakt van de politics/de politieke processen in de gemeente Hengelo, met een toepassing van een omschrijving van dit aspect van politiek en informatie uit tekst 4 1
- een uitleg dat de Minecraft challenge onderdeel uitmaakt van de policy/het beleid in de gemeente Hengelo, met een toepassing van een omschrijving van dit aspect van politiek en informatie uit tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 4 staat dat de wethouder met de challenge de nieuwe generaties heeft willen betrekken (r. 11-17). Dat wil zeggen dat de gemeente de leerlingen betreft bij de besluitvorming over de herontwikkeling van het winkelcentrum, wat een proces is waarin beslissingen over de inrichting van het winkelcentrum worden genomen. Dus maakt de Minecraft challenge onderdeel uit van de politics in de gemeente Hengelo. 1
- In tekst 4 staat dat de gemeente de leerlingen de opdracht heeft gegeven om het gebied zo in te richten dat het een fijne, veilige en groene plek wordt (r. 17-21). Dat wil zeggen dat de gemeente de leerlingen betreft bij beleid over hoe het toekomstige winkelcentrum eruit zou moeten zien. Dus maakt de Minecraft challenge onderdeel uit van de policy in de gemeente Hengelo. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van een omschrijving van de tweede barrière van het barrièremodel en informatie uit tekst 4 1
- het noemen van een actor bij de tweede barrière van het barrièremodel, bijvoorbeeld: ambtenaren, politieke partijen of gemeenteraad 1
- een redenering dat de gekozen actor hindermacht kan inzetten, waardoor de basisschoolleerlingen weinig terugzien van hun inbreng, met een toepassing van een omschrijving van het begrip hindermacht en informatie uit tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Bij de tweede barrière worden wensen en behoeften afgewogen, zoals de wens van de basisschoolleerlingen om in het winkelcentrum veel ruimte te scheppen voor ontmoeting tegenover de behoefte aan ruimte voor parkeren (r. 24-32). 1
- Ambtenaren hebben bij deze barrière een belangrijke rol. 1
- Zij kunnen ervoor zorgen dat basisschoolleerlingen weinig terugzien van hun inbreng, bijvoorbeeld door de wethouder erop te wijzen dat het wensdenken van basisschoolleerlingen niet toepasbaar is (r. 41-43), wat hindermacht is. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering of de Minecraft challenge van de gemeente bij democratisering past, met:

- een toepassing van ‘(grotere) inspraak/medezeggenschap’ uit de omschrijving van het kernconcept democratisering en informatie uit tekst 4 1
- een toepassing van ‘verandering van machtsverhoudingen’ uit de omschrijving van het kernconcept democratisering en informatie uit tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 4 konden basisschoolleerlingen door de Minecraft challenge hun ideeën over bijvoorbeeld veilig spelen in het winkelcentrum inbrengen (r. 21-32), wat medezeggenschap is. 1
- De wethouder heeft basisschoolleerlingen laten participeren, omdat zij de volgende generatie inwoners zijn voor wie de gemeente de stad bouwt (r. 10-17), wat wil zeggen dat door de Minecraft challenge de machtsverhoudingen tussen volwassen inwoners en jonge inwoners van de gemeente Hengelo zijn veranderd in politieke besluitvorming over het winkelcentrum (in het voordeel van mensen met minder macht, namelijk de jonge inwoners). Dus past de Minecraft challenge van de gemeente bij democratisering. 1

of

- Volgens tekst 4 is het nog maar de vraag hoeveel de basisschoolleerlingen terugzien van wat ze bedacht hebben met de Minecraft challenge (r. 33-42), wat medezeggenschap onzeker maakt. 1
- Het is bijzonder dat de wethouder voor de herontwikkeling van het winkelcentrum basisschoolleerlingen wilde bereiken met de Minecraft challenge (r. 10-14). Maar daarmee zullen de machtsverhoudingen tussen volwassen inwoners en jonge inwoners van de gemeente Hengelo niet veranderen. Dus past de Minecraft challenge van de gemeente niet bij democratisering. 1

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 28 mei te accorderen.

Ook na 28 mei kunt u nog tot en met 10 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

Tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

tekst 1	Crompouce, oliepouce, panpouce, frikanpouce... en de hype gaat door, Trouw, 11 november 2023
tekst 2	How football is helping Yemenis cope with the prolonged war, Abdullah Ali, Al Jazeera, 28 juli 2022; https://www.aljazeera.com/sports/2022/6/23/football-helping-yemenis-cope-with-the-prolonged-war
figuur 1	Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, op basis van: Favari, Eliana; Krishnaswamy, Siddharth; Tandon, Sharad Alan; Aghajanian, Alia Jane; Almoayad, Safa. Surviving in the Time of War : How and Why Well-being is Evolving in the Conflict in Yemen (English). Washington, D.C.: World Bank Group. http://documents.worldbank.org/curated/en/099133503092351195/P177826097b31a0fb0b6140bd8c642ba315 (Figure 20c - p.86) en Tandon, Sharad Alan; Vishwanath, Tara. Capturing Sensitive Information from Difficult-to-Reach Populations : Evidence from a Novel Internet-Based Survey in Yemen (English). Policy Research working paper ; no. WPS 10179 Washington, D.C.: World Bank Group. http://documents.worldbank.org/curated/en/099351409142273622/IDU052c6b56d09e42044ba092870a7c64d0906b1 (p.13 en p.33)
tekst 3	Klik hier voor vrede: Internationale Dag van de VN-vredeshandhavers, Rijksoverheid.nl, Nieuwsbericht, 29 mei 2024; https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/05/29/internationale-dag-vn-vredeshandhavers-nieuws
tabel 1	Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, op basis van: BLAIR RA, DI SALVATORE J, SMIDT HM. UN Peacekeeping and Democratization in Conflict-Affected Countries. American Political Science Review. 2023;117(4):1308-1326. doi:10.1017/S0003055422001319 (p.1319-1320)

tekst 4

Marjolein van Trigt, Gebiedsontwikkeling in Minecraft: 'hier komt een loveplek',
Binnenlands Bestuur, 11 juli 2024;
<https://www.binnenlandsbestuur.nl/digitaal/hengelo-laas-basisschoolleerlingen-winkelgebied-herontwikkelen>